

KOVÁCS ÁRPÁD
EGYETEMI TANÁR
A STRATÉGIAI TANÁCSADÓ
TESTÜLET TAGJA

BRIDGE OVER TROUBLED WATER

**A GLOBÁLIS VILÁG, A MAGYAR GAZDASÁG ÉS
ÁLLAMHÁZTARTÁS
- 2024 nyár és ősz -**

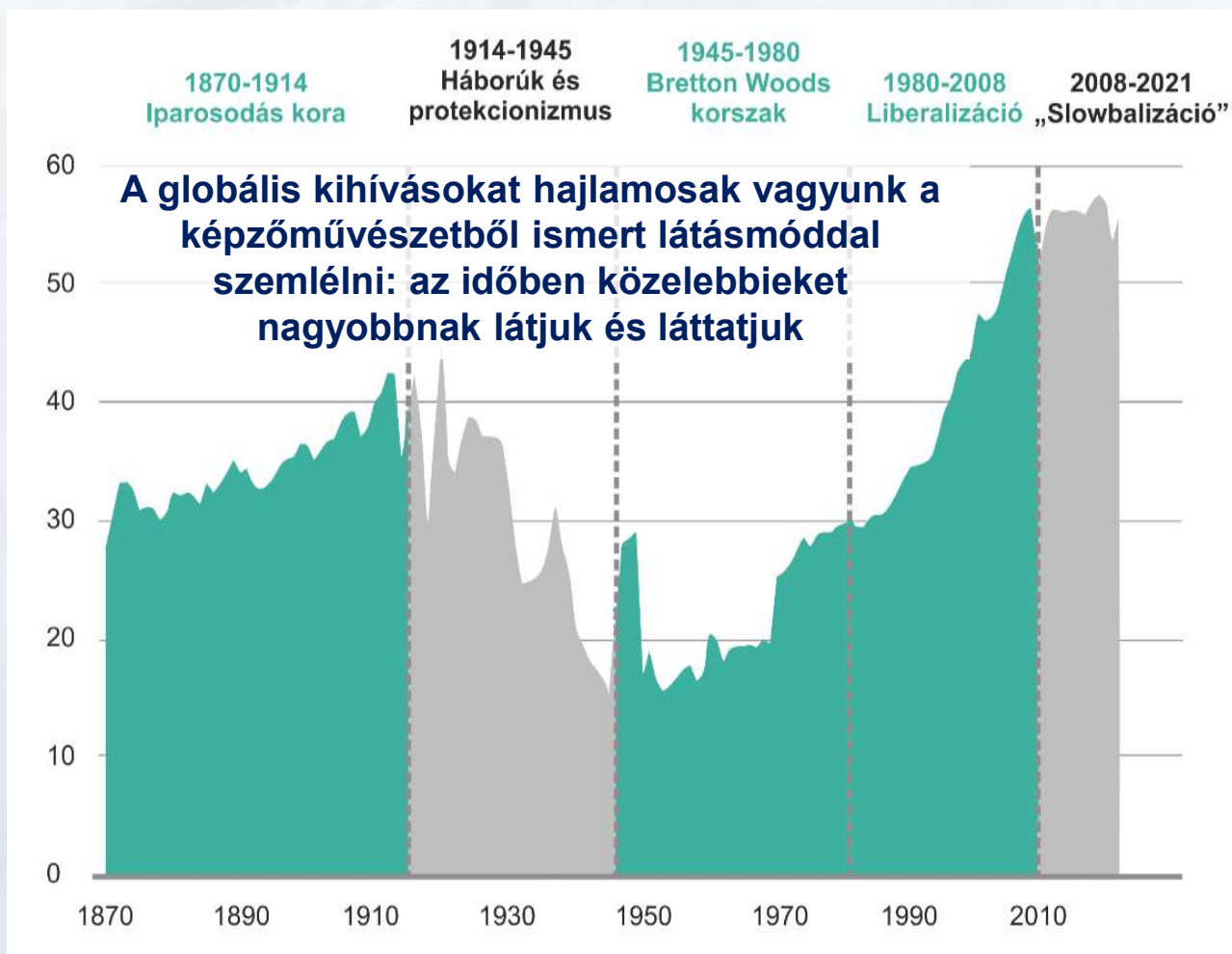
2024. 10. 03.

Új deglobalizációs trend van kibontakozóban a világban, a jelentkező egymásra terhelődő veszélyhalmazoknak tulajdoníthatóan

- **Veszélyhalmazok:**

- **világháború veszélyét hordozó konfliktusok:** Orosz-ukrán háború, Közel-kelet: modern népvándorlás;
- **klíma- és környezet károsítás** visszafordíthatatlan trendje;
- **politika diktálta gazdasági tömbösödés;** egyre kisebb problémák egyre nagyobb térségekre hatnak ki.

- **A ma uralkodó folyamatok egymással összefüggő, egymást erősítő kockázat és veszélyhalmazt jelentenek a világra;**
- **A különböző trendek és a nyomukban járó kockázatok és veszélyek csak kis részben spontán folyamatok következményei;**
- **Alakításukban érdek- és értékvezérelt beavatkozások sora is közrejátszik, ennek mértéke „erőfüggő”.**

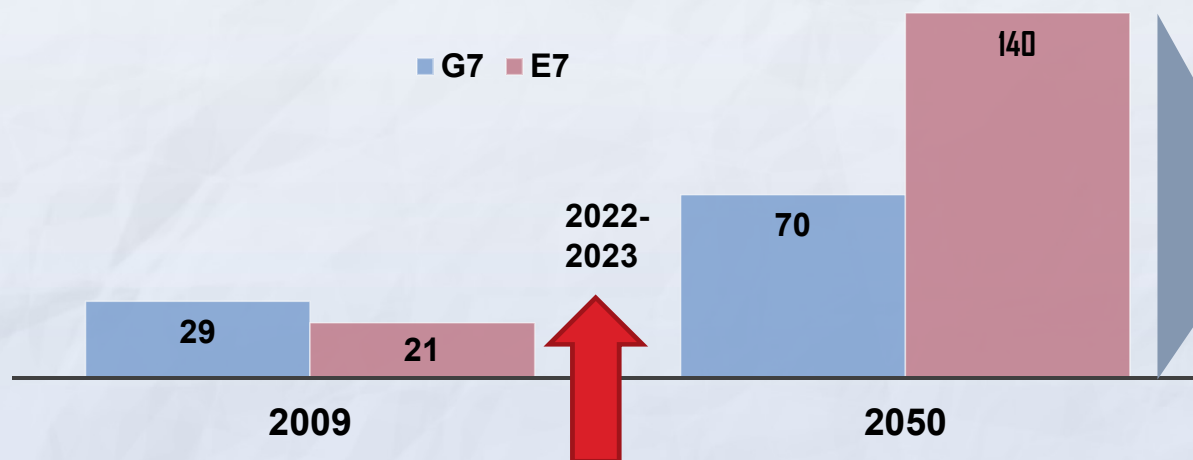

Súlypontváltás zajlik a világ gazdaságában: az E7/BRIX országok (Kína, India, Brazília, Oroszország, Indonézia, Mexikó, Törökország) gazdasági súlya 2050-re kétszerese lesz a G7 országokénak, ezen belül Európa részesedése a világ GDP-jéből a felére, 12-14 százalékra csökken

Világkereskedelmi helyzetkép

- Az orosz-ukrán háború és szankciós következményei érdemében nem befolyásolják a trendet, de gyorsítják Európa leértékelődését, beleértve az orosz gazdasági részesedés mérséklődését is.
- A világexport 80 százalékát ma mintegy 600 multinacionális vállalat adja, ők dominálják a piacokat, a versenyt, a gazdaságpolitikai és a kereskedelmi szabályokat, tekintettel kell rájuk lenni a nemzeti gazdaságpolitikáknak, **míg ma ezek a vállalatok nagyrészt nyugati országokban nőttek fel, helyüket az E7/BRIX országok óriásvállalatai vehetik át.**

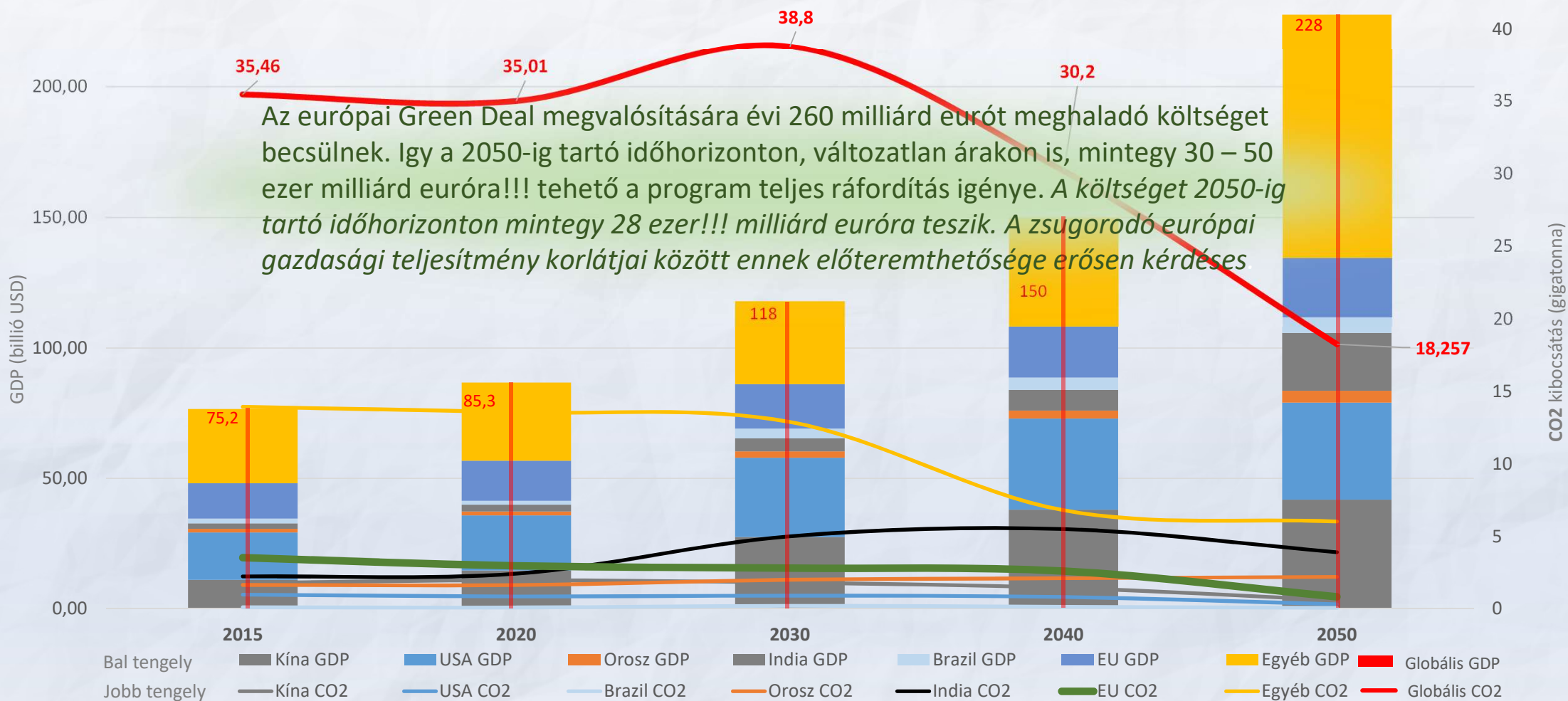
Gazdasági hatalomváltás: az E7/BRIX és a G7 országok GDP-je (ezer milliárd dollár, folyóáron)

A koronavírus-járvány és az orosz-ukrán háború ebben is átrendezést, a fejlődő országok javára felgyorsulást hozhat. A fordulópontnál tartunk kb. 36 ezer milliárd dollárnál.

- A szabadkereskedelmet hirdető fejlett nyugati országok egyre jobban védik saját piacaikat (pl. USA védővámok)
- Kína és a többi fejlődő ország a szabadkereskedelem legfőbb támogatójává válik
- A szabadkereskedelmi egyezmények környezetvédelmi és fogyasztóvédelmi szabályozások helyett **hatalmi-gazdasági logika mentén születnek a jövőben is**
- A belőlük származó előnyöket a tőkeerős transznacionális cégek fölőzik le

A világ legnagyobb kibocsátóinak dekarbonizációs előrejelzése 2050*-ig a gazdasági mutatók tükrében

*A 2015-ös Párizsi megállapodáshoz kapcsolódó vállalások alapján

Forrás: Századvég, OECD, KSH, IMF, IEA, Eurostat, PWC, STT titkárság kivétel becslések alapján

Még nem találta meg a világ, hogy a kibocsátás csökkentése ne járjon együtt a versenyképesség romlásával, ami a fenntarthatóság ugyancsak fontos tényezője

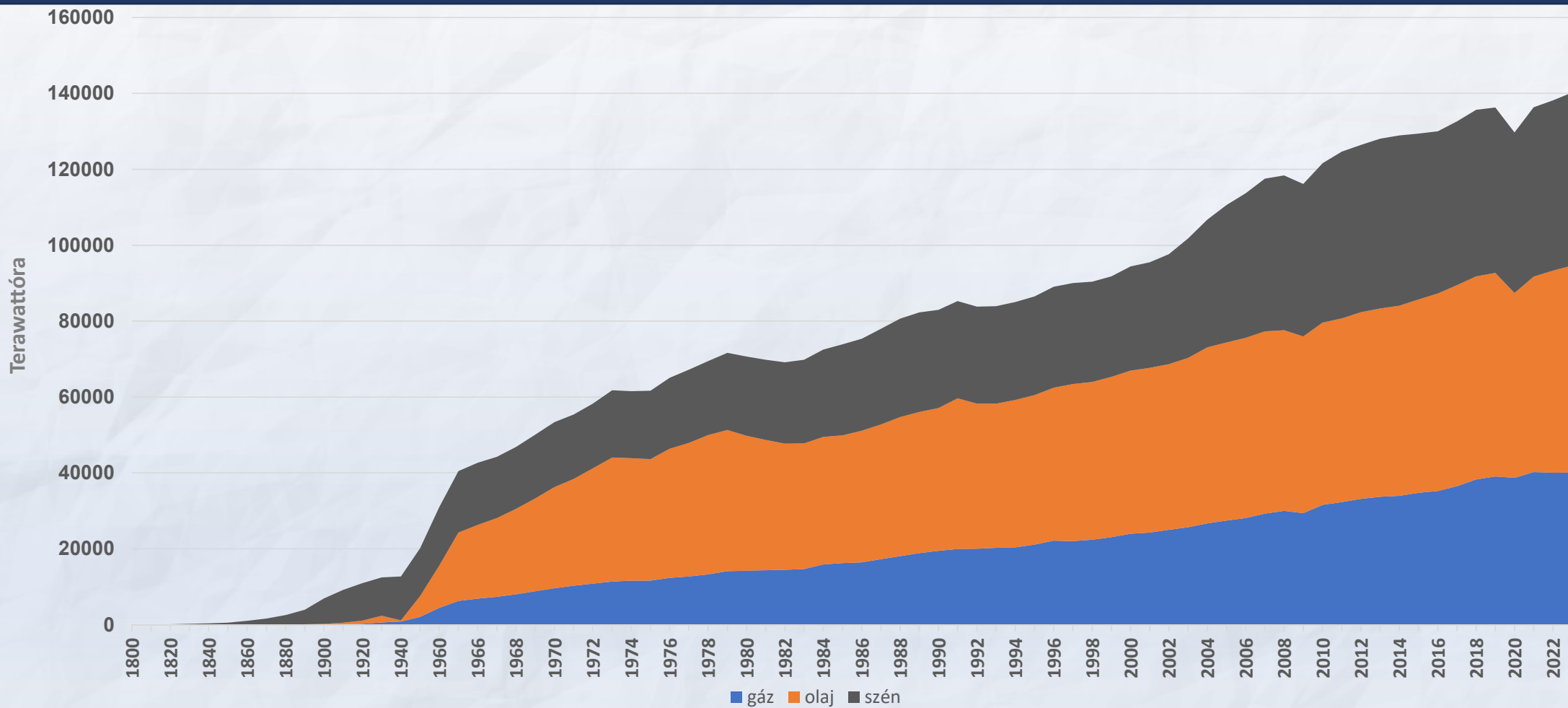
Az IMD értékelése szerinti versenyképességi helyezések és a CO2 kibocsátás változása a világ összerhelésében: 2010 - 2019 - 2023

Ország	2010		2019		2023	
	Versenyképességi pozíció	CO2 kibocsátás %	Versenyképességi pozíció	CO2 kibocsátás %	Versenyképességi pozíció	CO2 kibocsátás %
Usa	3	~21	3	~18	9	~15
Kína	18	~31	14	~30	21	~26
India	31	>10	43	>8	40	>7
Brazília	38	>5	59	~5	60	>5
Dánia	13	elhanyagolható	8	elhanyagolható	1	elhanyagolható
Németország	16	~4	17	~2	22	<2
Franciaország	24	~3	31	>2	33	>1
Csehország	29	>1	33	>1	18	>1
Lengyelország	32	>2	38	<1	43	<2
Magyarország	42	elhanyagolható	47	elhanyagolható	46	elhanyagolható
Szlovákia	49	elhanyagolható	53	elhanyagolható	53	elhanyagolható
EU átlag/összes		<10		>9		<7

1 IMD: Business School for Management and Leadership Courses. A svájci üzleti központ és iskola évtizedek óta készít világszerte elfogadott és mértékadónak tekintett versenyképességi rangsorokat, jóval több mint 300 faktort vizsgálva országoként, szakmai listákat is készít, így a zöld átállásról is.

Globális fosszilis tüzelőanyag-fogyasztás tüzelőanyag szerint

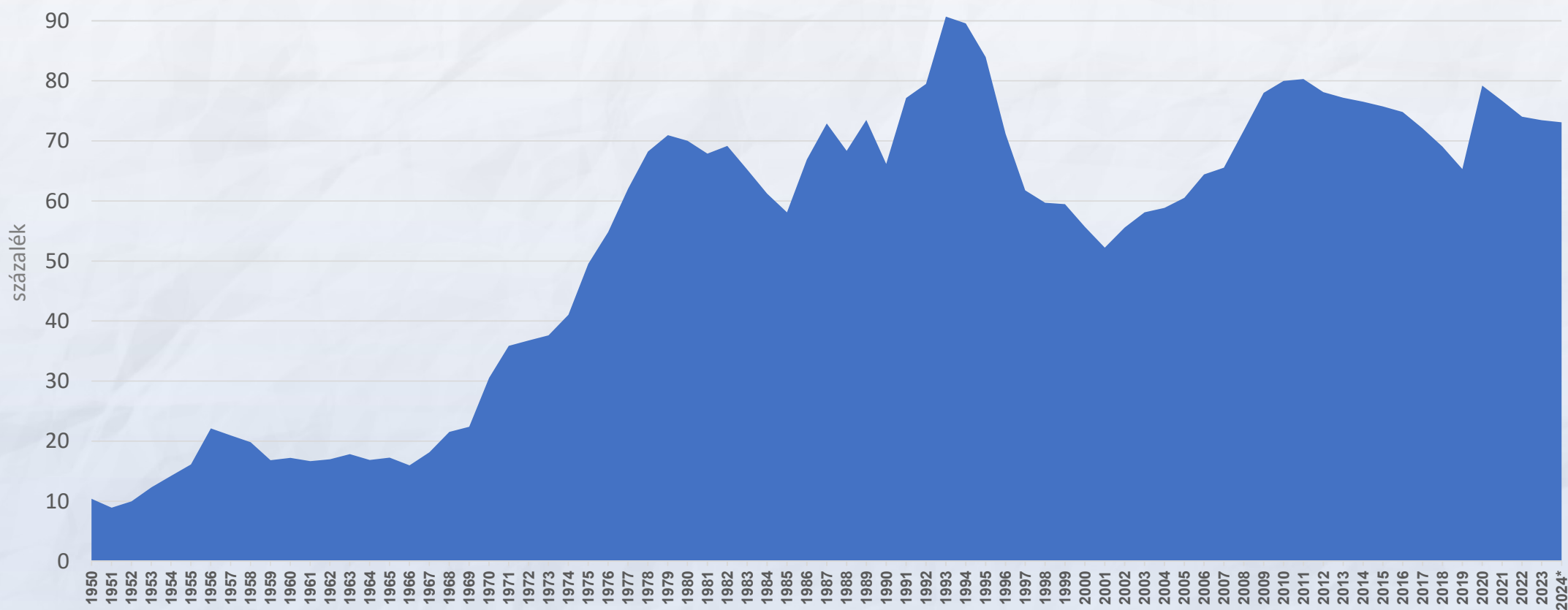
1800-2022

Forrás: Energy Institute

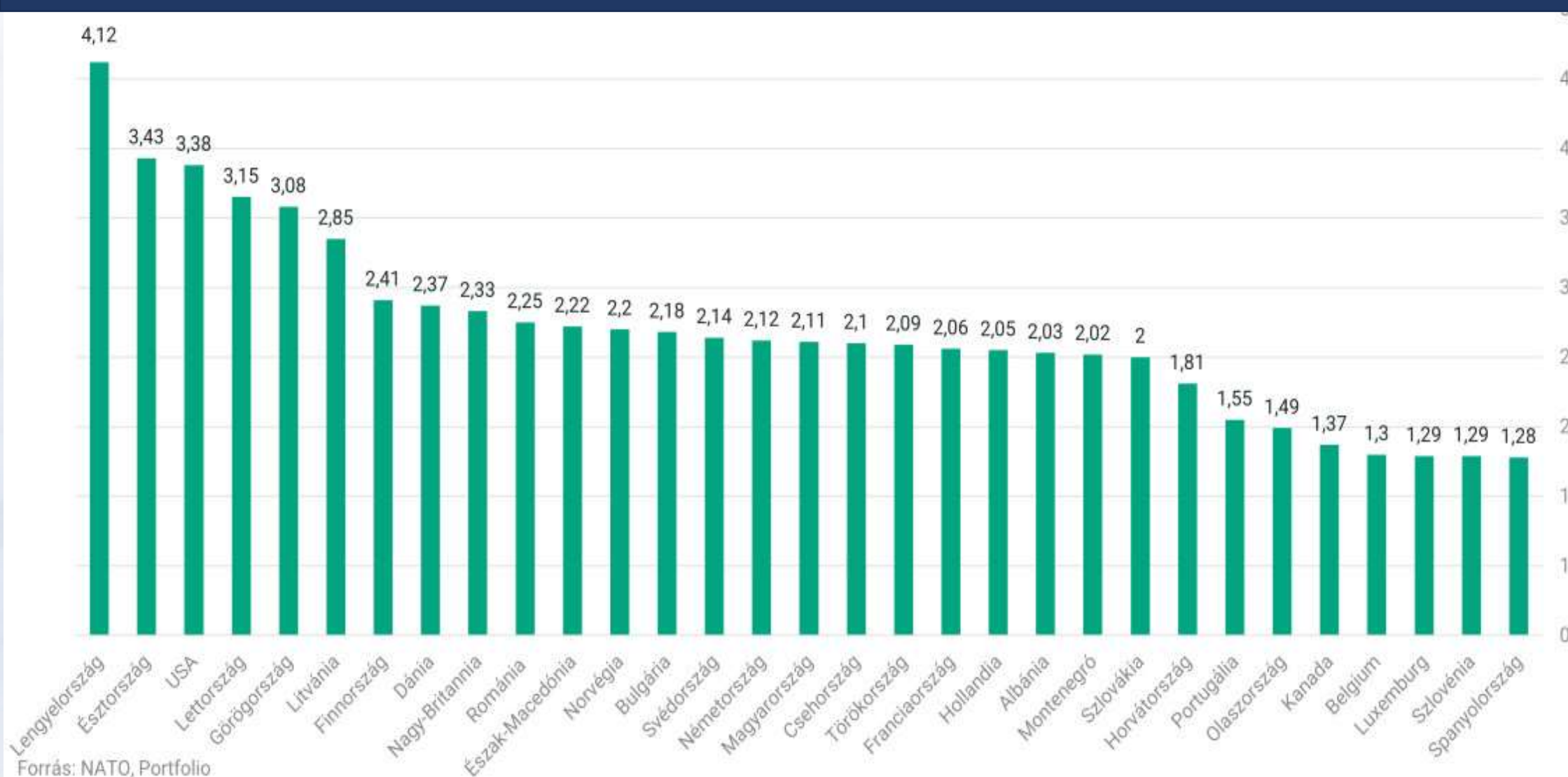
A szénhidrogének árrobbanása, pontosabban az általa kiváltott külső egyensúlyi és jóléti nehézségekre adott válasz Magyarország államadósságát is „felrobbantotta”, és azóta is rendszereken átívelő kihívás a mindenkori gazdaságpolitika számára

*előrejelzés

Forrás: zárszámadási törvényekből KT Titkársága gyűjtés, PM, MNB, KT Titkársága szerkesztés

A NATO-tagállamok védelmi kiadásai az éves GDP arányában 2024-ben (becslés)

Forrás: NATO, Portfolio

A háború és egy kis gazdasági földrajz: a térkép eredetileg 2014-ben a potenciális orosz területi igényekről készült...

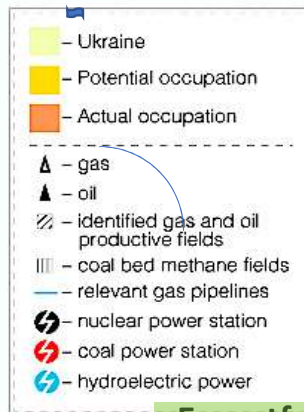
A nyugati támogatás a fegyverszállításokkal együtt másfél – két év alatt mintegy 500 milliárd dollárt, a háború előtti ukrán nemzeti termék háromszorosát tesz ki, lényegében nincs saját finanszírozási képesség, de a külső források nyomán az ország nyugati felén gazdasági stabilizálódás indult

A front helyzete:
2024 KORA ŐSZ

Ukrajna nyugati felén
gazdasági növekedés

Agrár- és USA, illetve európai cégek általi felvásárlása
A háború előtt Ukrajna 16-17 millió hektárnyi területet tartott mezőgazdasági művelés alatt. MA EZ 7 MILLIÓ HEKTÁR

Beköszöntött a hidegháború 2.0?
A világ megosztottsága az orosz-ukrán háború kezdete óta felgyorsult. Magyarországnak nem lehet érdeke, hogy a vasfüggöny 35 évvel a rendszerváltozás után most a keleti határainknál épüljön újjá.

Exportfolyosó, majd szabad ukrán gabonakivitel 2024 nyarától

Néhány adat az orosz-ukrán háborúról

Az Ukrajnában keletkezett károk helyreállításához szükséges összegek szektoronként milliárd dollár

lakóépületek 17
oktatás 7
egészségügy 18
szociális gondoskodás 10
kultúra és turizmus 20

energiaszektor és bányászat

szállítás
távközlés és digitális 2
szektor
vízellátás 12
önkormányzati szolgáltatások 7

robbanóanyagok eltávolítása
pénzügyi és bankszektor

kereskedelem és ipar

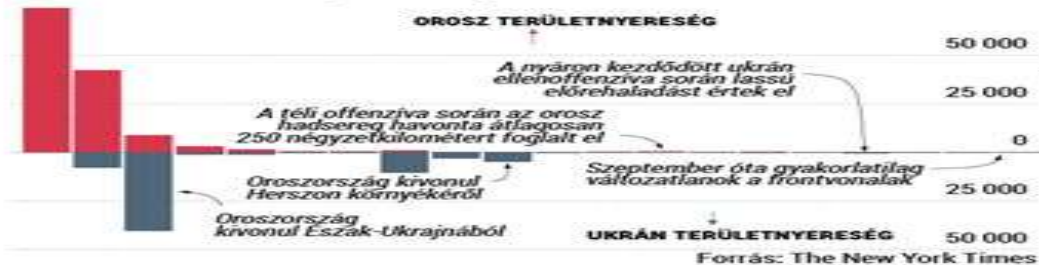
mezőgazdaság

Forrás: ENSZ

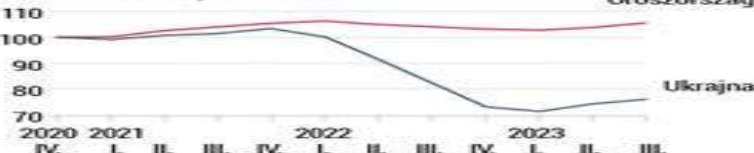
Orosz kézen lévő ukrajnai területek Ukrajna területének százalékában

Ukrajnai területfoglalások havonkénti lebontásban 2022. február – 2023. szeptember, négyzetkilométer

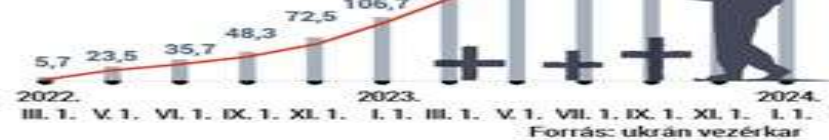
Az orosz és az ukrán gazdaság teljesítménye GDP-növekedés, százalék*

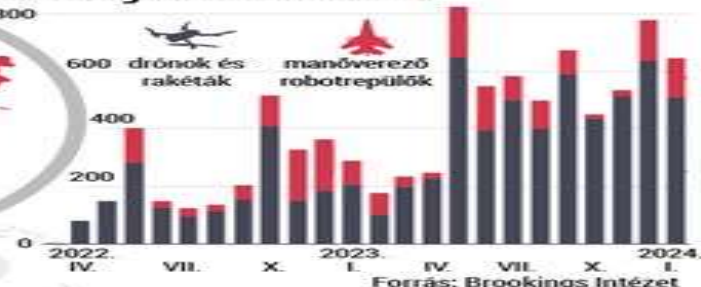
Ukrajnai menekültek száma 2024. február, millió

Az orosz hadsereg embervesztése, súlyos sebesültek és halottak ezer fő

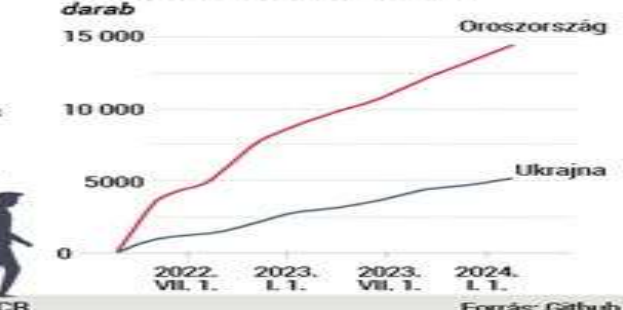
Az ukrán légvédelem által megsemmisített orosz légi eszközök száma

Ukrajnának nyújtott külföldi segítség, 2022–2023 milliárd dollár

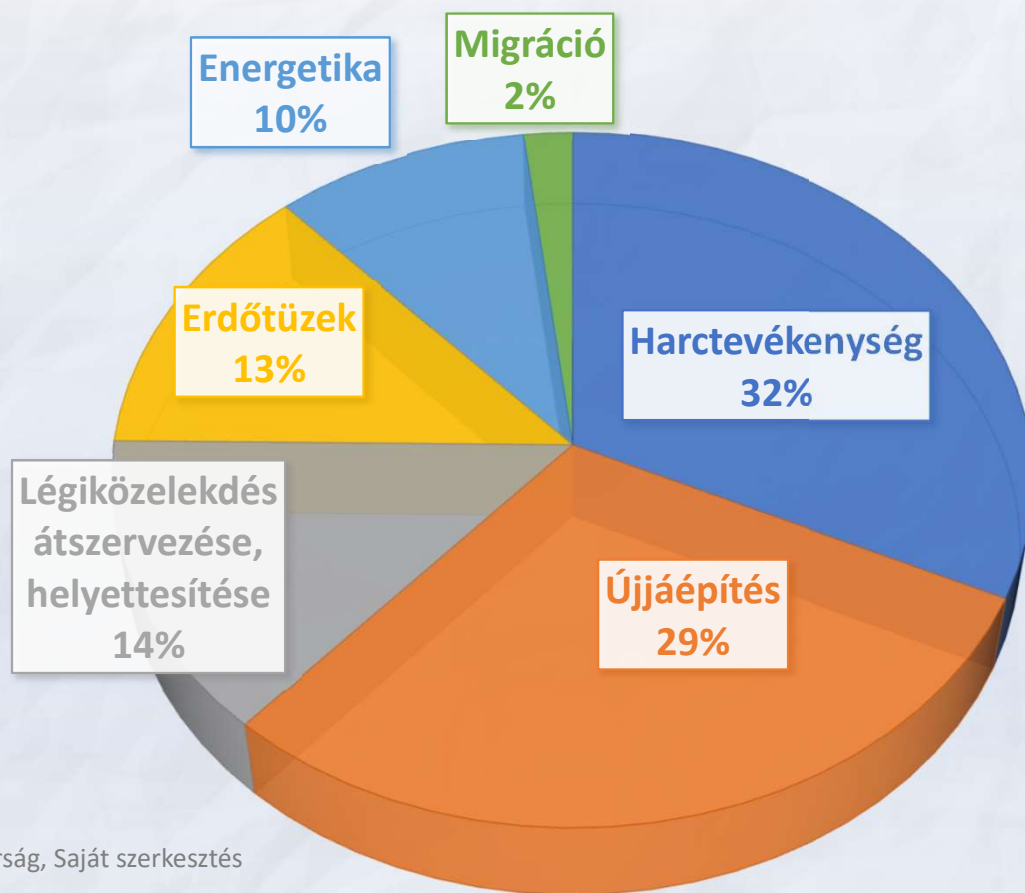
A harcok során megsemmisült katonai eszközök száma darab

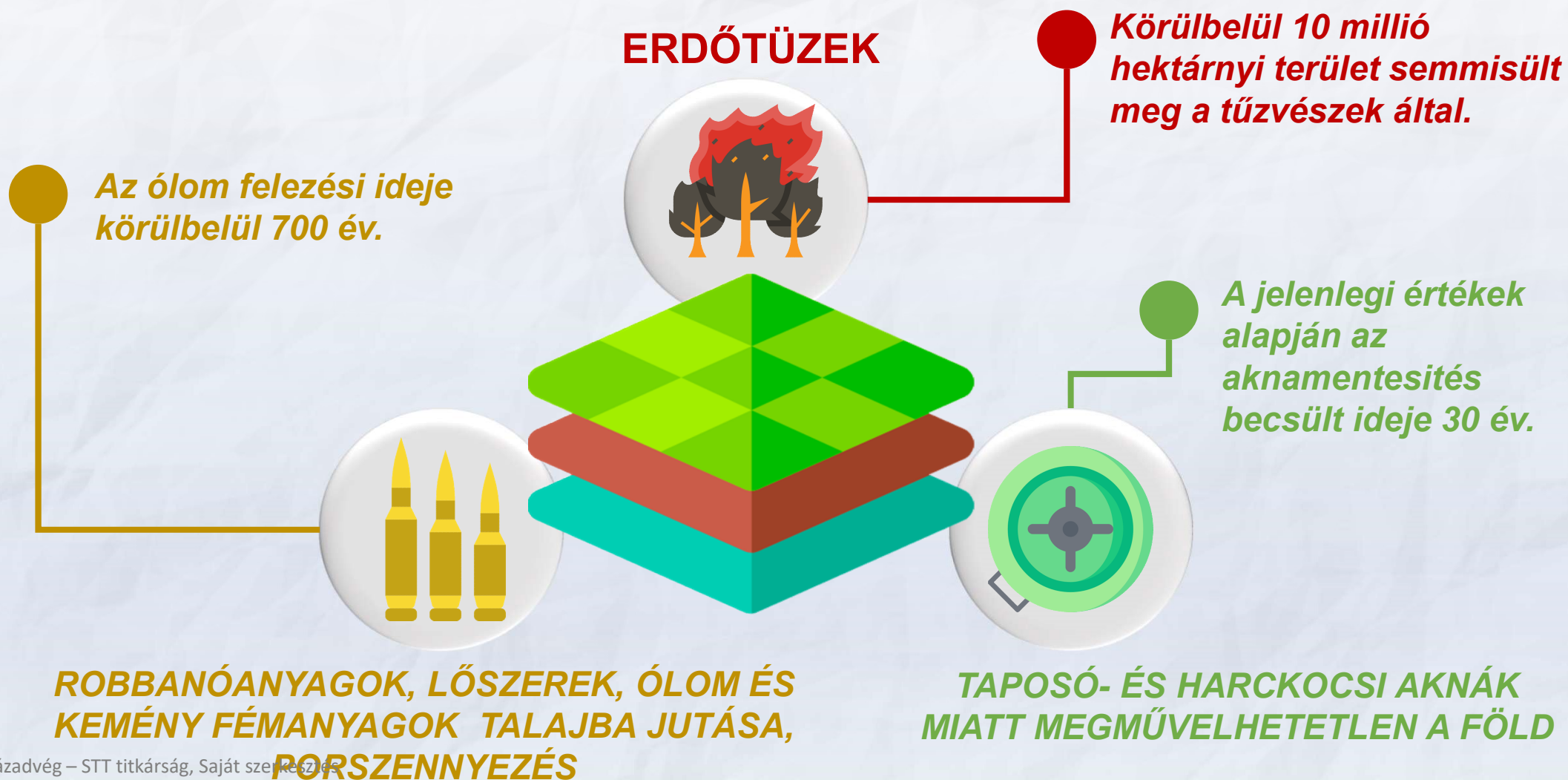

Az ukrajnai háború környezeti hatásai: ÜHG kibocsátás megoszlása forrás szerint, költségek

ÜHG kibocsátás az első két háborús évben 172 millió tonna

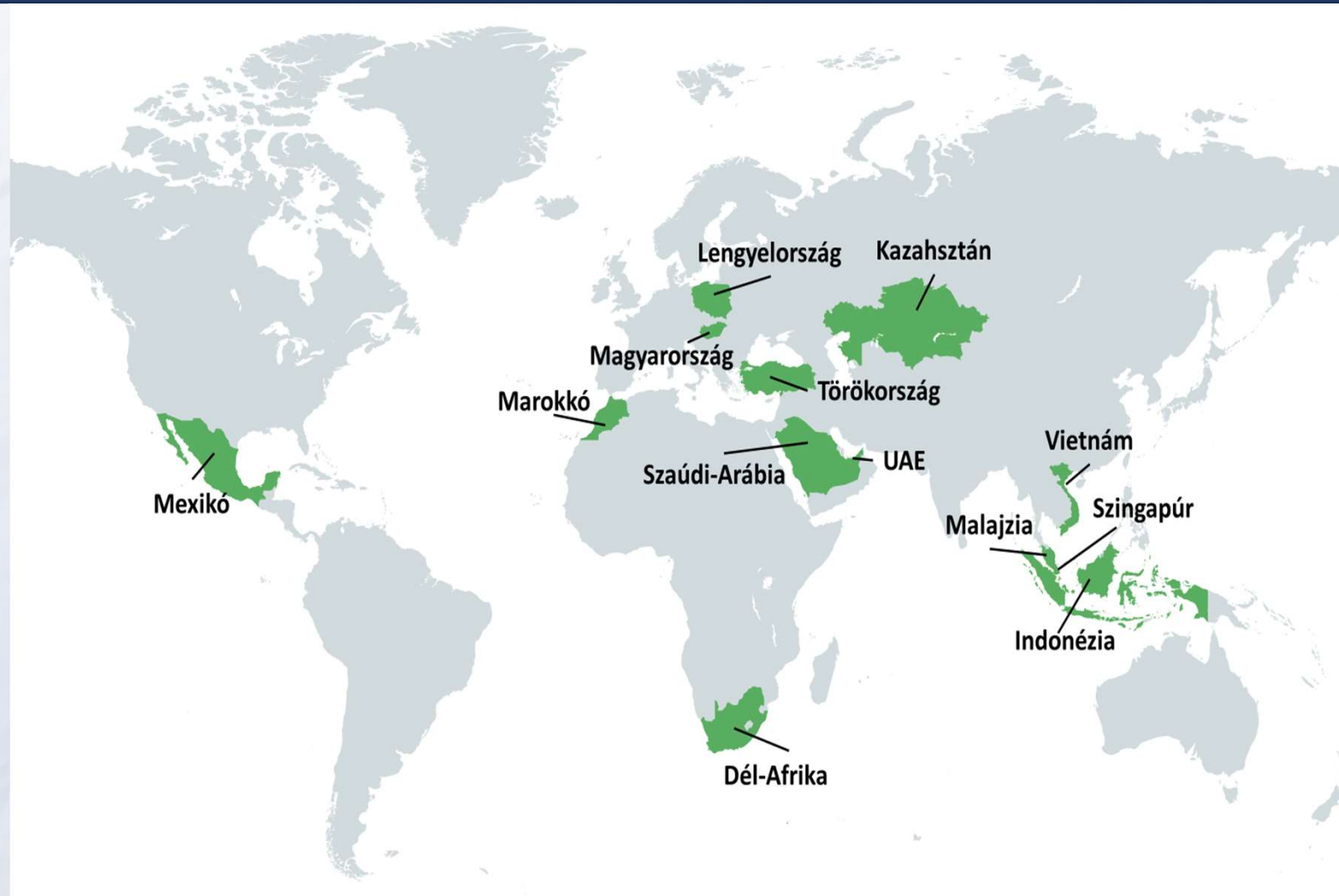
Az ukrajnai háború környezeti hatásai: mezőgazdasági földterületek pusztulása

Eljött a folyamatosan erősödő „híd-szerepű” (konnektorállamok) kora

Közös jellemzők:

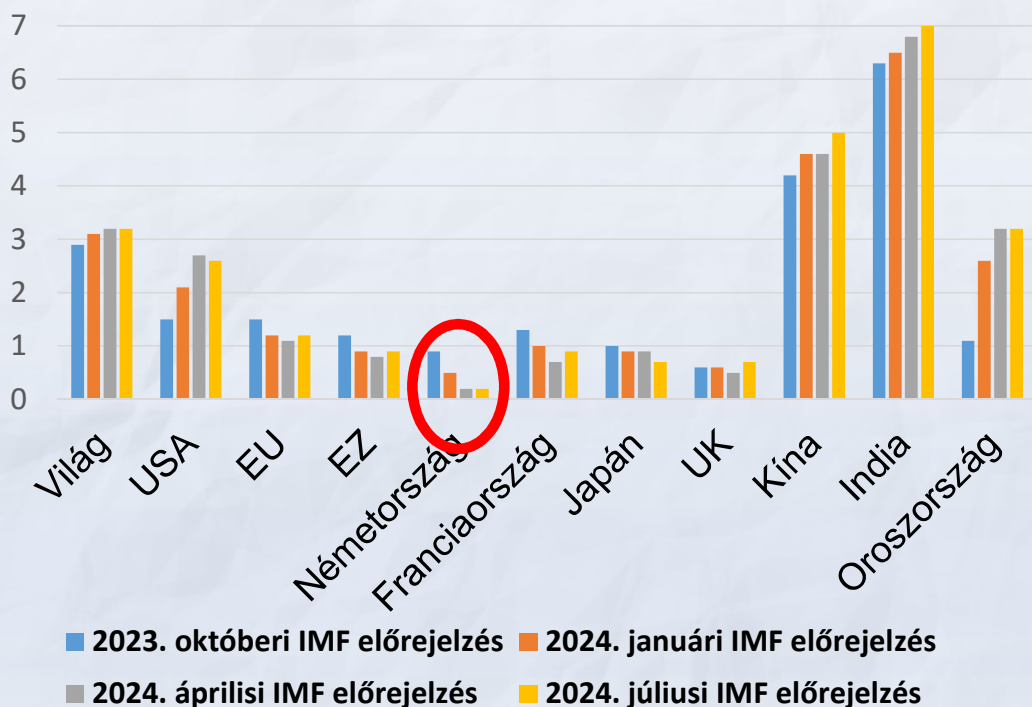
- Pragmatikus és független külpolitika, gazdasági semlegesség
- Igyekeznek a nemzetközi környezet adta lehetőségeket kihasználni
- Nem köteleződnek el egyik nagyhatalom mellett sem
- A globális Dél középhatalmaié a domináns szerep és lehetőség
- Az európai nemzeti államok kormányai, ha híd szerepet vállalnak, súlyos politikai és gazdasági támadásoknak teszik ki magukat, az USA és az EU mindent megtesz ennek megváltoztatásáért, lásd Lengyelország 2023. év vége.

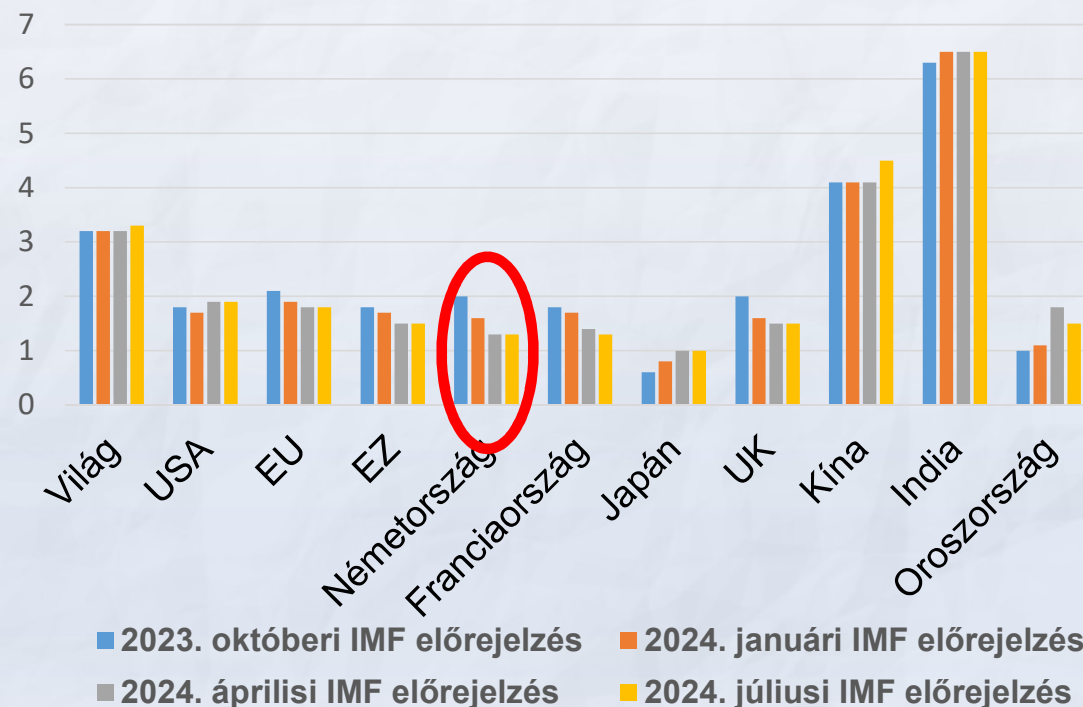
Az IMF az év elején lefelezte Németország idei növekedési kilátását, majd tavasszal újra. Ezzel párhuzamosan a 2025-ös prognózist is rontotta. A mérsékelt európai konjunktúra Magyarország növekedési (és adósságcsökkentési) lehetőségét is korlátozza

GDP növekedés (%) a világban és az egyes régiókban, országokban

2024-re vonatkozó IMF előrejelzések

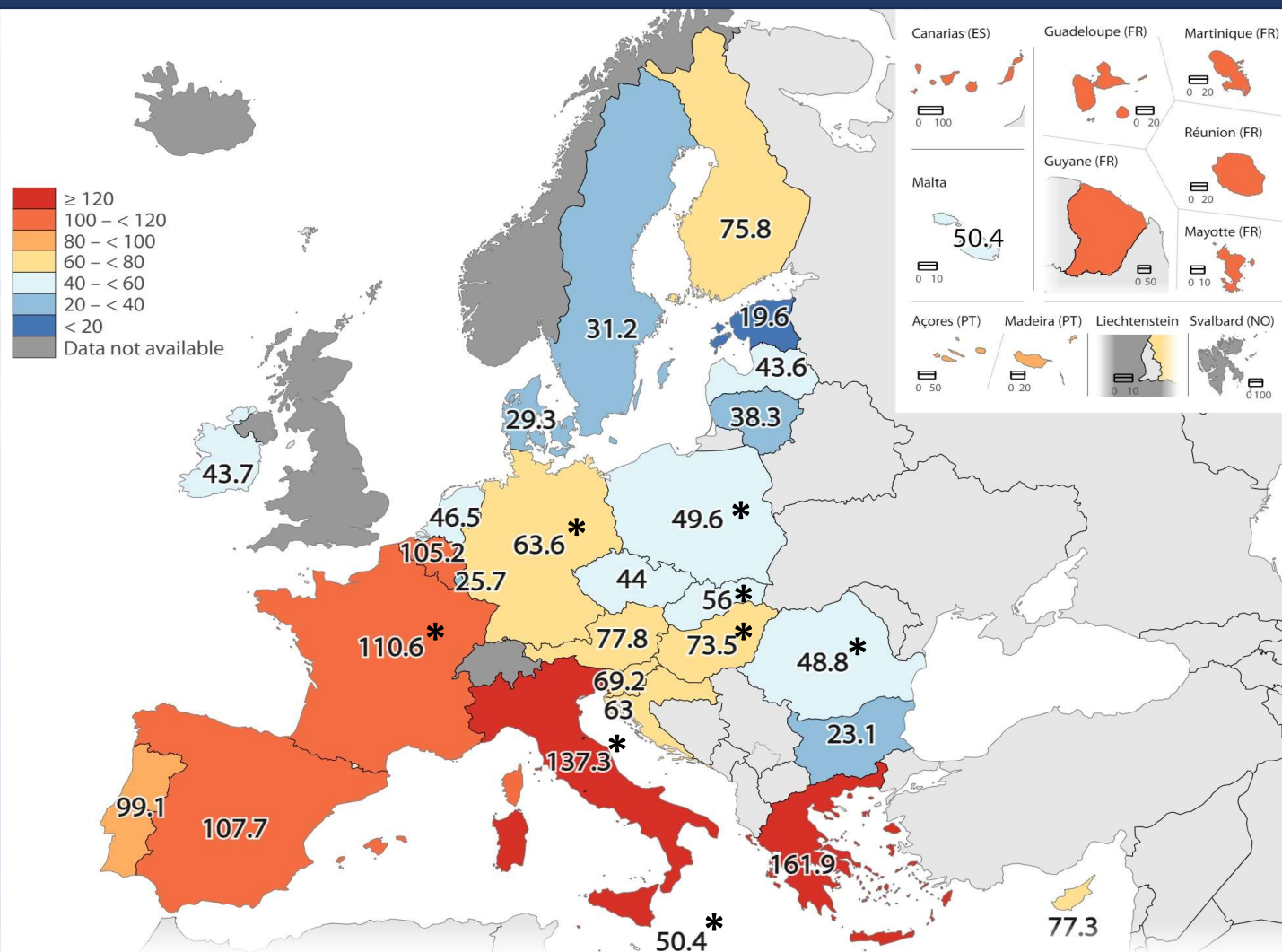
2025-re vonatkozó IMF előrejelzések

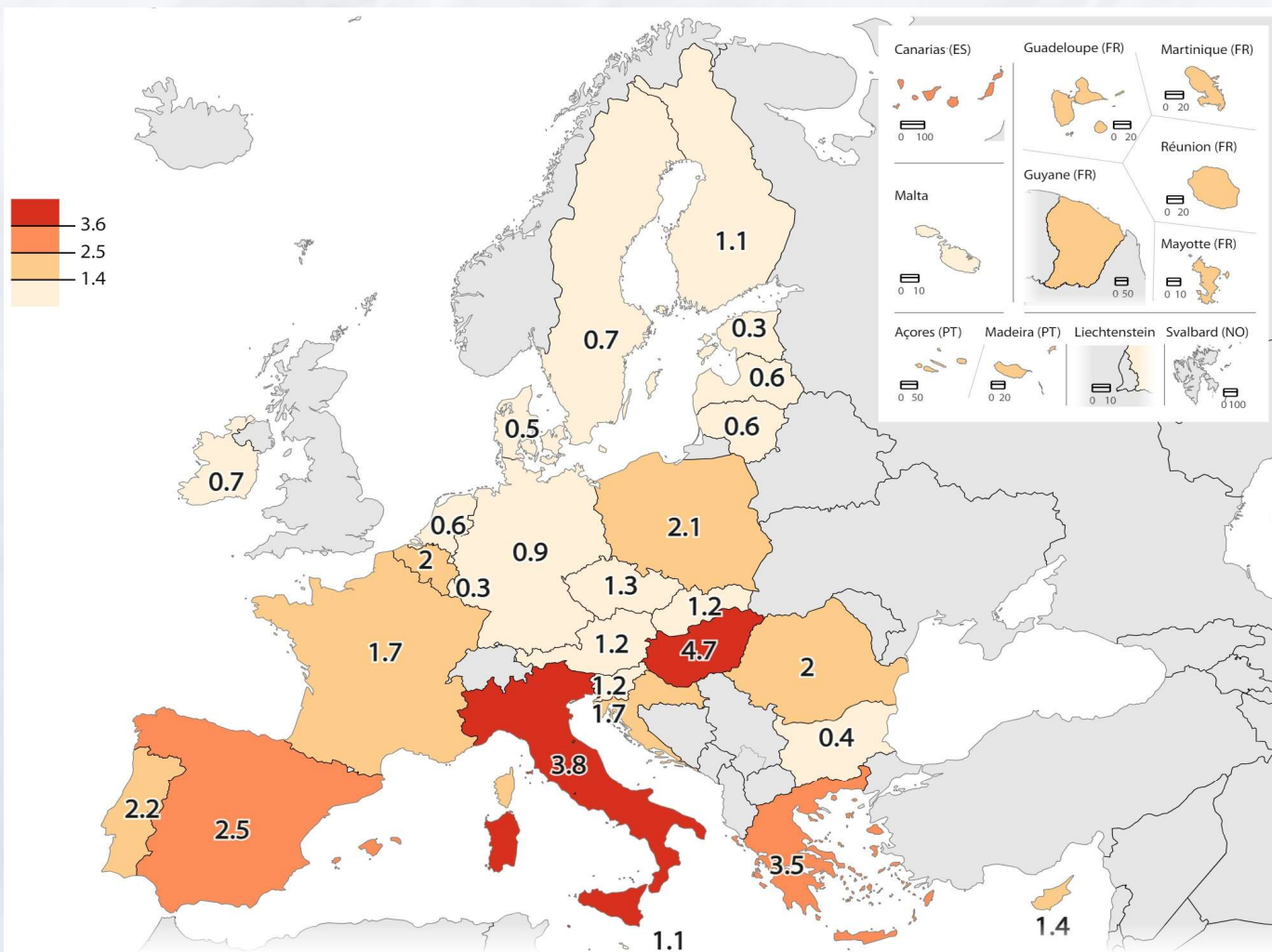
GDP-arányos államadósság az EU-ban, 2023-ban

- Az uniós költségvetési szabályok pandémia miatti felfüggesztése alatt sem állt le az adósságcsökkentés: 17 országban csökkent, 10-ben nőtt a GDP-arányos államadósság 2023-ban
- A magas hiány miatt 7 országgal szemben indult túlzottdeficit-eljárás, eggyel szemben pedig folytatódott (*-gal jelölve)

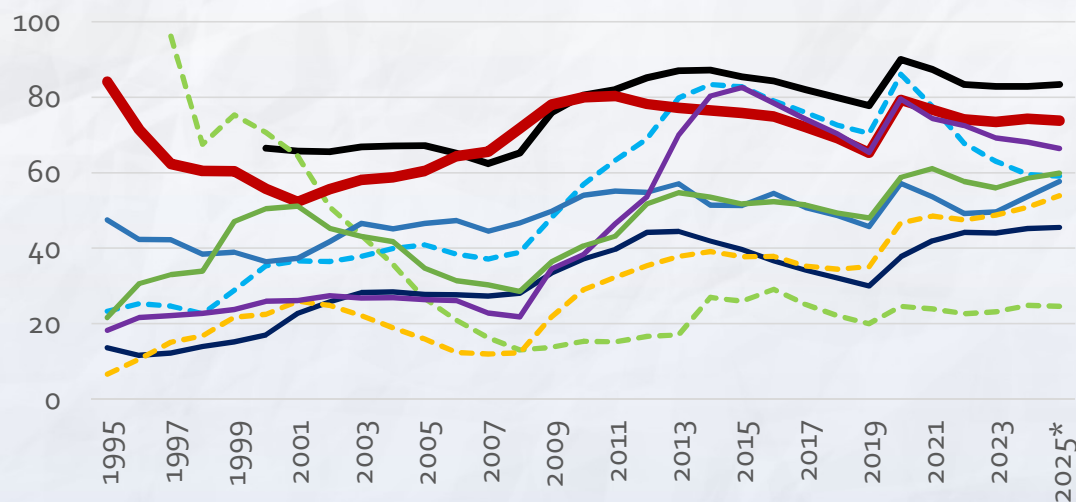
GDP-arányos kamatkiadás az EU országokban 2023-ban (%)

- Idén tetőzik Magyarország GDP-arányos kamatterhe, 4,9 százalékon alakulhat
- Jövőre 1 százalékponttal is kevesebb lehet a kamatkiadás a GDP-hez viszonyítva
- Pozitívum, hogy az elmúlt évtizedben megnőtt a hazai kézben lévő államadósság részaránya
- Ugyanakkor ennek van költsége a lakossági papírok kamatozásában (egyfajta biztosítás)

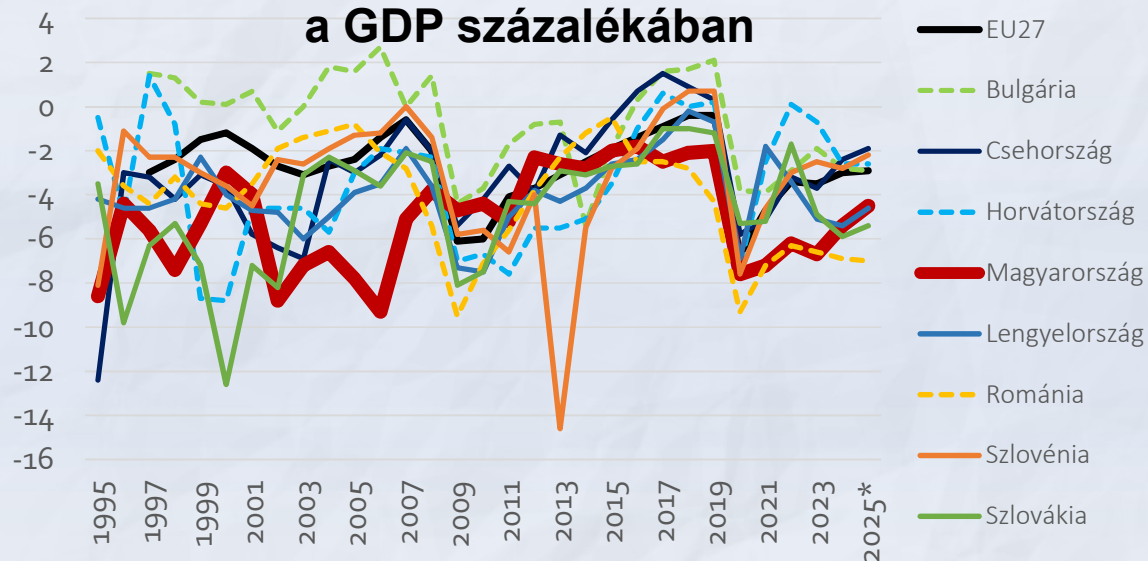

Permanens kamathátrányunk versenyképességi kérdés is, a külső szereplők extra kockázatként veszik figyelembe. A Bruegel számításai során is olyan modelleredmények születtek, melyek szerint várhatóan Magyarországnak kell majd a legmagasabb kamatszinttel szembenéznie az előttünk álló gazdasági kormányzási ciklusokban.

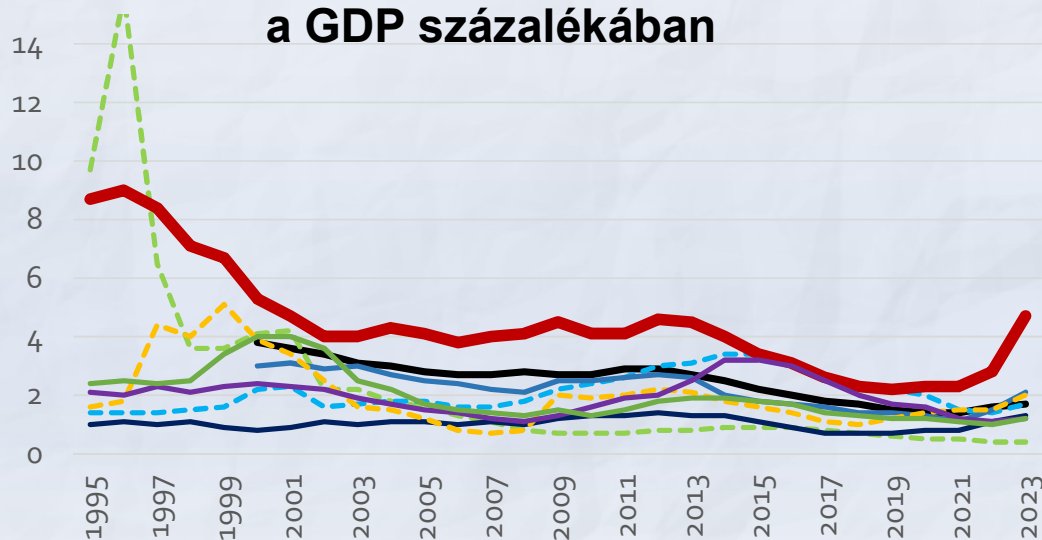
Államadósság 1995-2025, a GDP százalékában

Az államháztartási hiány 1995-2025, a GDP százalékában

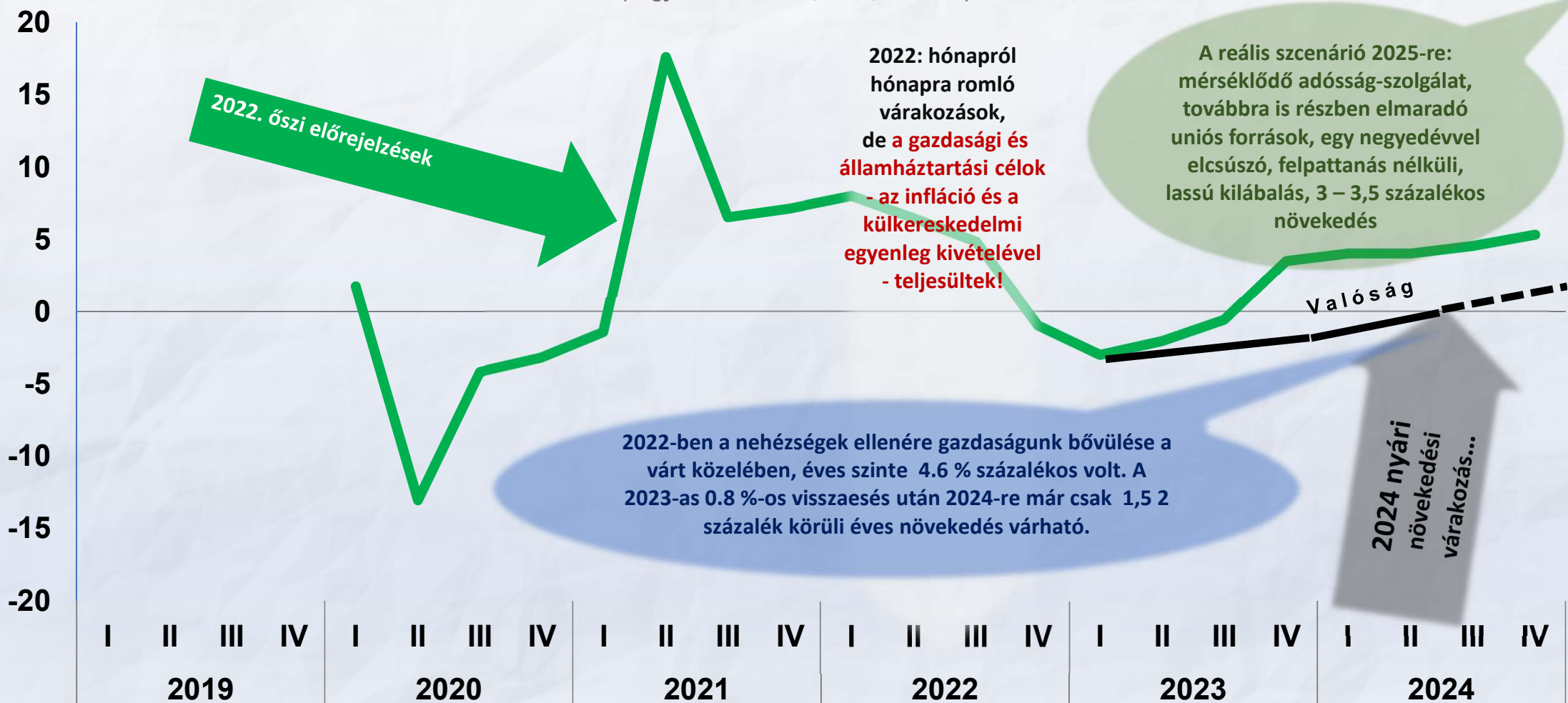

A kormányzati szektor kamatkiadásai 1995-2023, a GDP százalékában

A 2024 nyári előrejelzések szerint a hazai GDP-növekedés 2024-ben 1,5 – 2 százalékos tartományban lehet, de 2025 már jobb lehet

A magyar növekedés alakulása
(negyedéves adatok, év/év, százalék)

Forrás: PM előrejelzés, Varga Mihály bejelentése 2022. szeptember 23, IMF 2022. októberi jelentés, 2023. évi kora őszi PM-MNB előrejelzések.

A globális gazdaság súlypontja Ázsiába helyeződéséhez kapcsolódó, annak részét képező, összefüggő, bonyolult kölcsönhatásokban működő hatásláncolatok, kockázathalmazok határozzák meg itt Európában is életünket.

Ilyenek:

- **Globalizációs és deglobalizációs jelenségek egyidejűleg érvényesülnek, nincs egyértelmű trend, s így inkább csak kapkodó válaszkísérletek, alkalmazkodási nehézségek,**
- **elmélyülnek a környezetfenntartási gondok, a víz- és klímaválság az, amelyek modern kori népvándorlás generálói, s**
- **a világban zajló mintegy 60, különböző kiterjedtségű, az aszimmetrikus hadviselés fegyveres konfliktusaival együtt, magukkal hozzák a világméretű háború veszélyét is,**
- **a nyomukban járó gazdasági együttműködési zavarok, szankciók pedig tömbösödéshöz, s vele a politikai-társadalmi gazdasági „vasfüggöny” létrejöttéhez, s (különösen) az ahhoz közeli országok perifériára kerüléséhez vezetnek, s ha ez valósággá válik, az**
- **Európa egészének visszafordíthatatlan gazdasági-politikai-társadalmi leértékelődését eredményezi,**
- **az állam társadalmi-gazdasági „végső menedék” szerepe korlátossá válik a különböző irracionális társadalmi gondolatok, mozgalmak tobzódása eredményeként, s**
- **nem az állam alakítja a társadalom-, és gazdaságpolitikát, hanem az a nemzetközi vállalatóriások érdekrendszerévé válik, következményként pedig**
- **az ezeknek a hatásoknak ellenállni próbáló, a többpólusú kapcsolatokat fenntartani igyekvő nemzetállam „ellenségé” válik**

„Minden bölcsesség csődjé, ha az idősebb nemzedék az ifjabbnak nem tud más tanácsot adni, mint a kétségbeesést.” (Klebersberg Kuno)

Ha a Trianon utáni Magyarország nagyszerű oktatáspolitikusának gondolatait követjük, akkor arra kell gondolnunk, hogy az előadásban ismertetett körülmények azonban nem csak korlátjait jelentik életünknek, hanem megfelelő, az értékek őrzésére is gondot fordító, alkalmazkodásra képes cselekvési forgatókönyv választással a fennmaradás, a fenntarthatóság lehetőségét is megnyitják számunkra!

Álljon itt a Költségvetési Tanács 2024. január első napjaiban készült hároméves kitekintésének egyik zárógondolata, amit megtisztelő módon a KT új elnöke az MKT vándorgyűlésén a közelmúltban idézett:

„Annak érdekében, hogy tartósan 4 százalék felett alakuljon a GDP bővülése, az egyensúlyok helyreállítása mellett átfogó versenyképességi reformokra is szükség van, amelyek megkönnyítik a termelékenységen alapuló intenzív gazdasági modellre való átállást. Az előző évtized legfontosabb gazdasági tényezői mennyiségben csak mérsékelten növelhetők tovább, így azok minőségét kell javítani a felzárkózás folytatásához.”

**Köszönöm a figyelmet!
Hallgassunk bele a magyar
gyökerű Simon és Garfunkel
muzsikájába!**

